

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ابزارهای جدید روسیه برای مقابله با غرب؛
تداوم و ابتکار در اعمال قدرت روسیه

◇
گزیده پژوهش‌های جهان: ابزارهای جدید روسیه برای مقابله با غرب؛ تداوم و

ابتکار در اعمال قدرت روسیه

بررسی و نظارت: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران -

معاونت پژوهشی

مترجم: دلیله رحیمی آشتیانی

تاریخ انتشار: ۹۵/۶/۱۰

تلفن و دورنگار: ۷ - ۸۸۷۵۶۲۰۵

صندوق پستی: ۳۸۴۹ - ۱۵۸۷۵

نشانی اینترنت: www.tisri.org

کلیه حقوق مادی و معنوی این گزارش متعلق به مؤسسه تهران است. تکثیر، انتشار و یا واگذاری آن به دیگران به هرصورت و بدون اجازه کتبی این مؤسسه مجاز نمی‌باشد.

ابزارهای جدید روسیه برای مقابله با غرب؛ تداوم و ابتکار در اعمال قدرت روسیه^۱

از نگاه نویسنده، اقدام قاطعانه روسیه علیه اوکراین در اوایل سال ۲۰۱۴، غرب را به اشتباه انداخت که به این تحرک واکنش نشان دهد و حالا حدود دو سال بعد از این قضیه، وقت آن شده است که ابزارها و روش‌هایی که روسیه از آنها برای تعقیب منافع خود استفاده می‌کند مطالعه و بررسی شوند. این گزارش حاصل بررسی دو دهه از روابط روسیه است و در پی یافتن پاسخی برای این پرسش است که چگونه می‌توان ماهیت واقعی روسیه و اهداف جاه‌طلبانه‌ای را که برای آینده دارد شناخت. نویسنده اظهار می‌دارد که برنامه‌ریزان و کارشناسان غربی، گستره وسیعی از منافع را برای فهم اهداف روسیه و توضیح رویکرد نظامی این کشور در نظر می‌گیرند و ابزار الزام و اجباری را که روسیه از آن در کریمه و سایر نقاط اوکراین استفاده نموده بررسی کرده‌اند. به گفته او، اقدامات روسیه در قالب طرح‌های هیبریدی، اجرای برنامه‌های مبهم، نامتقارن، غیرخطی، و مانند آن در حال پیگیری است. تداوم مخاصمه با اوکراین و اخیراً حضور نظامی روسیه در سوریه باید توجه غرب را بر توانایی‌های جدید روسیه متمرکز کند. ظهور دوباره سیاست خارجی شوروی در روسیه می‌تواند موجب غافلگیری گسترده غربی‌ها گردد. نویسنده در طول گزارش، دو جنبه از اقداماتی را که روسیه جهت تقویت و احیاء توانایی‌های خود انجام می‌دهد بررسی می‌نماید و

۱. این متن تلخیصی است از:

Keir Giles, "Russia's New tools for Confronting the West (Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of power)", Chatham House, March, 2016.

این دو عبارتند از: تقویت نیروی نظامی و جنگ اطلاعاتی.

وی در ادامه بیان می‌دارد که رویکرد متمایز روسیه در اوکراین موجب شد که برخی از تحلیلگران به این نتیجه برسند که درگیری نظامی بین این دو محتمل است. استفاده از اصطلاح «جنگ هیبریدی» و یا «دکترین گراسیموف» موجب تقویت هرچه بیشتر این باور شد که روسیه تمایل دارد از یک رویکرد روسی که در منظر غربی‌ها راهی جدید و ناآشنا بود استفاده نماید. روسی که روسیه در مورد اوکراین اعمال کرد، ریشه در رویکرد اتحاد جماهیر شوروی داشت. در پایان جنگ سرد، مدرسه علوم نظامی روسیه روش چگونه تغییر دادن ماهیت منازعه و غلبه یافتن بر رقیب را آموزش می‌داد. در نتیجه، با وجود توانمندی‌های جدید، قصد و هدف روسیه در مورد اوکراین، بررسی موقعیت تهدید علیه غرب مانند دهه‌های گذشته بود. به گفته نویسنده امروزه، همانند گذشته، برنامه‌ریزان و سیاستمداران غربی نباید خود را تنها برای تهدیدات بالقوه حمله نظامی روسیه آماده کنند، بلکه باید مهیای تهدیدات بالفعل و ادامه‌دار مسکو باشند. دو متغیر مشخص برای مطالعه چگونگی اعمال قدرت روسیه مطرح است:

۱. نیروی نظامی مسلح روسیه؛

۲. بالا بردن ظرفیت برای جنگ اطلاعات.

نویسنده معتقد است ظرفیت روسیه در هر دوی این موارد، در مقایسه با دهه‌های گذشته به طرز چشمگیری در حال افزایش است. بارزترین جلوه این مسئله، تغییر شکل ارتش روسیه از سال ۲۰۰۸ است. این تغییر شکل و برنامه، ناشی از تعلیم و آموزش مداوم در شرایط واقعی سوریه و اوکراین است. روسیه هم‌اکنون ظرفیت نظامی خود را در هر دوی این موارد به نمایش گذاشته است و مایل است که در آینده هم از آنها استفاده نماید. این روند در ده سال گذشته همچنان در حال تداوم بوده است. هرچه روسیه ظرفیت‌های متعارف نظامی خود را افزایش دهد، باثبات‌تر و قوی‌تر خواهد شد. به گفته نویسنده با آنکه اقدامات روسیه در شرق اوکراین به‌عنوان جنگ نامنظم تلقی می‌گردد، اما این اقدام یک اقدام نظامی متعارف در ابعاد گسترده و مداخله‌گرانه در مرزهای اوکراین به‌منزله مانعی در برابر حمله دولت اوکراین و تثبیت خط مقدم توافق‌شده در توافق‌نامه مینسک بود. آمادگی روسیه برای استفاده از نیروی نظامی خود از اکتبر ۲۰۱۵ در سوریه مشخص شد. توافق آتش‌بس در فوریه ۲۰۱۶ نیز در نتیجه خواست روسیه بود. این توافق با تأکید بر موضع مسکو

منی‌براینکه مداخله نظامی قاطعانه ابزار مناسبی برای دستیابی سریع و مثبت به نتایج سیاست خارجی است، صورت پذیرفت.

اقدامات روسیه در راستای جنگ اطلاعاتی نیز به سرعت در حال گسترش است. این اقدامات به گونه‌ای صورت می‌گیرد که ریشه در اندیشه‌های زمان شوروی دارد. این پیشرفت‌های چشمگیر ناشی از سازگاری بالای روسیه در انطباق و سازگاری با وضعیت شکست در گذشته و درس گرفتن از آنهاست. امروزه روسیه توانایی بالایی در انطباق خود با عصر اینترنت دارد. برداشت اشتباه از کمپین‌های اطلاعاتی روسیه همچنان در ابعاد وسیع وجود دارد. به‌طور خاص، در غرب همچنان این درک وجود دارد که روسیه در حوزه اینترنت عقب است.

به گفته نویسنده روسیه همچنان خود را با رویکرد تهدید از جانب غرب تعریف می‌کند و برای مقابله با این تهدید، به بسیج منابع و افراد اقدام می‌نماید. انگیزه‌های امنیتی روسیه که آنها را در قالب اقدامات دفاعی نشان می‌دهد، به‌نظر نویسنده برای همسایگان روسیه نتایج بدی دربرداشته باشد. بالا رفتن اعتماد به نفس روسیه برای تعقیب منافع، بدون انجام اقداماتی برای مقابله با روسیه از راه جنگ اطلاعاتی و بدون امکان اقدام نظامی برای واکنش سریع بازدارندگی به‌موقع در مقابله با دولت‌های تحت توافق‌نامه مینسک، کار را برای غربی‌ها جهت مقابله با این کشور سخت‌تر از پیش می‌کند.

کوتاه سخن اینکه مداخله نظامی روسیه و جنبش جنگ اطلاعاتی سازماندهی شده آن – در طول دو سال گذشته – خلاف قاعده بین‌المللی نیست؛ اما بخشی از اهداف بلندمدت روسیه برای به چالش کشیدن غرب و مواجهه با آن است که از حالا در فکر آماده‌سازی خود برای آن است. از دید نویسنده لذا ضروری است که دولت‌های غربی و رهبران‌شان در قدم اول روابط خود را با مسکو به بهترین شکل ممکن مدیریت و تنظیم نمایند تا بدانند که راهبرد و منافع غرب با منافع روسیه از نظر بنیادی ناهمسو و ناسازگار است.